

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Απάντηση στις προκλήσεις - Θέσεις για τα μεγάλα μέτωπα μιας κυβερνητικής πολιτικής

VIII. Η πρόκληση των μεταρρυθμίσεων

6. Τα μεταρρυθμιστικά διλήμματα και οι προτεινόμενες απαντήσεις

 Σχολιάστε το Εκτυπώστε το

Μέγεθος γραμματοσειράς:

Με βάση αυτές τις παραδοχές για την πολιτική των μεταρρυθμίσεων και το ρόλο του κράτους μπορούμε νομίζω να δώσουμε ορισμένα παραδείγματα μεταρρυθμιστικών, δηλαδή ιδεολογικών και πολιτικών, διλημάτων στα οποία καλείται συνεχώς να απαντήσει η ευρωπαϊκή κυβερνητική αριστερά, συνεπώς και το ΠΑΣΟΚ. Παραδείγματα από το χώρο της οικονομίας καθώς τα θέματα των θεσμών, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής αναπτύσσονται στα αντίστοιχα κεφάλαια.

α. Η κατάργηση των μονοπωλιακών και oligοπωλιακών καταστάσεων ή των εναρμονισμένων πρακτικών που στραγγαλίζουν τον ανταγωνισμό, διατηρούν σε υψηλά επίπεδα τις τιμές αγαθών και υπηρεσιών, ανακόπτουν την εισαγωγή τεχνολογικών καινοτομιών, περιορίζουν τις δυνατότητες δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, προσβάλλουν τον καταναλωτή που δεν έχει εναλλακτικές επιλογές είναι αναμφίβολα προτεραιότητες κάθε μεταρρυθμιστικής επέμβασης στο πεδίο της οικονομίας.

Τα βήματα που έγιναν στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και παλαιότερα της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης είναι χαρακτηριστικά, τα δε αποτελέσματα είναι αναμφίβολα θετικά, παρά τα ποικίλα προβλήματα που δημιουργούνται. Η απελευθέρωση και η ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών είναι συνεπώς μία πολιτική ευρύτατα αποδεκτή που έχει όμως ανάγκη από επαρκές νομοθετικό πλαίσιο και ισχυρούς κρατικούς θεσμούς ελέγχου και εποπτείας.

Αυτό που σε μεγάλο βαθμό έγινε στον τομέα των τηλεπικοινωνιών δεν είναι π.χ. εξίσου εύκολο να γίνει στον τομέα της ενέργειας, όπου το κράτος πρέπει να διασφαλίσει την επάρκεια του ανεφοδιασμού και την τήρηση των αναγκών στρατηγικών αποθεμάτων. Στο πλαίσιο όμως της διεθνούς τηλεπικοινωνιακής αγοράς το ζήτημα του μέλλοντος του ΟΤΕ δεν μπορεί να τίθεται με τη μορφή της ανάθεσης του ελέγχου σε ομόλογο (και μάλιστα ελεγχόμενο ακόμη από το αντίστοιχο δημόσιο) τηλεπικοινωνιακό οργανισμό άλλης χώρας. Η λύση θα μπορούσε π.χ. να είναι η συνένωση του ΟΤΕ με την COSMOTE και άλλες θυγατρικές του εταιρίες, η δημιουργία ενός τηλεπικοινωνιακού οργανισμού με κεφαλαιοποίηση ίση με αυτή του Αυστριακού και συγκρίσιμη με αυτή του Γερμανικού οργανισμού και σύναψη στρατηγικής συμφωνίας, ίσως με ανταλλαγή μετοχών, για την προώθηση από κοινού αναπτυξιακών ή επενδυτικών σχεδίων σε τρίτες χώρες.

Στο δε κορυφαίο από πλευράς επιρροής χρηματοπιστωτικό και χρηματοοικονομικό τομέα, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί, παρότι παλαιοί (Τράπεζα της Ελλάδος, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Επιτροπή Ανταγωνισμού), δεν φαίνεται να μπορούν να αντιμετωπίσουν όλες τις τραπεζικές και διατραπεζικές πρακτικές και την απεριόριστη επινοητικότητα των χρηματιστηριακών αγορών. Και αυτό δεν είναι προφανώς ένα ελληνικό, αλλά ένα διεθνές πρόβλημα.

Αυτό που κατά τη γνώμη μου λείπει είναι ένα συνολικό και δεδηλωμένο πολιτικό σχέδιο αλλαγών με θεσμικές προϋποθέσεις και κοινωνικές προτεραιότητες: Το νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να είναι πλήρες και αυστηρό χωρίς αδικαιολόγητες υστερήσεις και πειρατισμούς που αφήνουν κενά. Η ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία έχει φτάσει σε πολύ υψηλό επίπεδο και άρα δεν δικαιολογούνται αδράνειες, εφόσον μπορεί να μεταφερθεί και να προσαρμοστεί στα ελληνικά δεδομένα μία τόσο πλούσια ξένη εμπειρία. Αυτό αφορά πρωτίστως τους θεσμούς ελέγχου, χωρίς τους οποίους οι παρενέργειες μπορεί να είναι πολύ μεγάλες. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κ.ο.κ. δεν δημιουργούν ακόμη στον πολίτη την αίσθηση ότι υπάρχει ένα πλήρες πλαίσιο προστασίας του πολίτη - καταναλωτή σε όλους τους κρίσιμους

τομείς της αγοράς.

Η στελέχωση, ο νομοθετικός εξοπλισμός και η ουσιαστική παρέμβαση των θεσμών αυτών έχει συνεπώς πρωτεύουσα σημασία για την αναπτυξιακή και κοινωνική αποτελεσματικότητα διάφορων μέτρων που υποτίθεται ότι αποσκοπούν στην απελευθέρωση και την ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών. Η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας δεν μειώνει τη σημασία που έχει η ακώλυτη ηλεκτροδότηση της χώρας. Η απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς δεν μειώνει τη σημασία που έχει η πραγματική παροχή των «καθολικών» τηλεπικοινωνιακών και ταχυδρομικών υπηρεσιών σε μία χώρα με τις γεωγραφικές ιδιοτυπίες της Ελλάδας. Η αλλαγή στο τοπίο της τραπεζικής αγοράς έχει νόημα μόνον όταν αφορά την πραγματικά ανταγωνιστική λειτουργία της. Όλα αυτά είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα μιας υπεύθυνης και προοδευτικής πολιτικής μεταρρυθμίσεων σε συνδυασμό πάντα με την συγκράτηση στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο των τιμών (ή του κόστους που καλείται να καταβάλλει το κράτος για την παροχή των αναγκαιών υπηρεσιών σε όλους τους πολίτες και σε όλες τις περιοχές). Αυτό αφορά από τα τιμολόγια της ΔΕΗ και το κόστος της περιαγωγής των συνδέσεων κινητής τηλεφωνίας, μέχρι το κόστος σύνδεσης με το γρήγορο internet και από την δημόσια δαπάνη για την επιδότηση των άγονων ακτοπλοϊκών γραμμών, μέχρι το ύψος των επιτοκίων.

Μέσα στο ευρύ αυτό πλαίσιο μπορούν να γίνουν μία σειρά από αναπτυξιακά αλλά και κοινωνικά κρίσιμες επιλογές: Το ωράριο π.χ. λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων δεν μπορεί να αγνοεί τον μεγάλο αριθμό μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων και τη συμβολή τους στο ΑΕΠ και την απασχόληση. **Η εναρμόνιση συνεπώς ανάμεσα στους στόχους της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της συγκράτησης των τιμών και της εξυπηρέτησης των καταναλωτών πρέπει να γίνεται με πρακτικό τρόπο, δηλαδή με βάση τα συγκεκριμένα στοιχεία και τις ιδιομορφίες κάθε περίπτωσης.** Η εμπειρία άλλων χωρών με άλλη παραγωγική δομή και άλλο μέγεθος επιχειρήσεων πρέπει να μεταφέρεται στην ελληνική περίπτωση με όλη την προσοχή και την προσαρμοστική τάση που απαιτείται.

β. Κατά την ίδια λογική, **η μεταρρύθμιση δεν μπορεί να ταυτίζεται με την «απελευθέρωση» της αγοράς εργασίας** και μάλιστα με τη μορφή της κατάργησης του συλλογικού και ατομικού εργατικού δικαίου και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και την υποκατάστασή τους από την ατομική σύμβαση εργασίας. Αυτή είναι **μία επιλογή έντονα παρακινδυνευμένη** για μια χώρα με το μοντέλο ανάπτυξης που πρέπει να ακολουθήσει, αλλά και με τη δομή αγοράς εργασίας, που έχει η Ελλάδα. Η αντίληψη σύμφωνα με την οποία το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι το μεγάλο κόστος εργασίας και η χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας, αγνοεί τα πραγματικά δεδομένα και τα διεθνή συγκριτικά στοιχεία και τροφοδοτεί μία συντηρητική ή μάλλον μία κοντόφθαλμη ιδεοληψία γύρω από το πραγματικό πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας που βρίσκεται εν πολλοίς στη συμπεριφορά του συντελεστή κεφάλαιο και στο χαμηλό σχετικά επίπεδο της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Η Ελλάδα είναι τώρα δεύτερη μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας και πρώτη στο ρυθμό αύξησης των αμοιβών από μισθωτή εργασία. Ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης δεν οδηγεί συνεπώς σε ανάλογη αύξηση των θέσεων εργασίας, καθώς σε μεγάλο βαθμό «απορροφάται» από την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας που πλησιάζει πλέον τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Επιπλέον, πρέπει πάντοτε να συνυπολογίζονται τα εκτεταμένα άτυπα φαινόμενα που οξύνονται και λόγω του μεγάλου αριθμού ξένων εργαζομένων που έχουν πλέον ενταχθεί στην αγορά εργασίας: αδήλωτη και άρα ανασφάλιστη εργασία, άτυπες δραστηριότητες για την συμπλήρωση του εισοδήματος εργαζομένων που έχουν άλλη κύρια απασχόληση κ.ο.κ. Η κατάσταση και άρα ο βαθμός ευελιξίας της ελληνικής αγοράς εργασίας δεν μπορεί συνεπώς να κρίνεται με τυπικά, επίσημα και νομικά κριτήρια, αλλά μέσα στα συνολικά πραγματικά συμφραζόμενα της.

Οι προσεγγίσεις άρα ως προς τις εργασιακές σχέσεις πρέπει να είναι πολύ καλά βασισμένες στην αποτύπωση της πολύπλοκης πραγματικότητας της αγοράς εργασίας και όχι σε στατιστικές που υποτιμούν πολλές όψεις της πραγματικότητας αυτής. Όλα βέβαια αυτά πρέπει πρωτίστως να τοποθετηθούν στο περιβάλλον των μικρών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων που προσφέρουν το συντριπτικά μεγαλύτερο (80%) ποσοστό απασχόλησης σε συνθήκες που είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό εκ των πραγμάτων άτυπες και ευέλικτες.

Το πρώτο ζητούμενο δεν είναι συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, η αντιγραφή πολιτικών από οικονομίες με άλλη διάρθρωση και άλλο μέσο μέγεθος επιχείρησης, αλλά η ενίσχυση της απασχόλησης στις μικρές και πολύ μικρές

επιχειρήσεις έντασης εργασίας, ιδίως στο τομέα των κάθε είδους υπηρεσιών.

Το μέλλον και η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας θα ήταν αδιέξοδο και αυτοκαταστροφικό να αναζητηθεί στη μείωση του κόστους εργασίας και όχι στην αύξηση της παραγωγικότητας τόσο του συντελεστή εργασίας, όσο και του συντελεστή κεφάλαιο, στην επένδυση στο διανοητικό κεφάλαιο, στην ευρηματικότητα, την καινοτομικότητα, την ποιότητα και την επωνυμία αγαθών και υπηρεσιών. Στο πεδίο του κόστους εργασίας η Ελλάδα, όπως και κάθε άλλη παλιά χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι εξορισμού μειονεκτική σε σύγκριση με άλλες χώρες της ευρύτερης περιοχής και κυρίως με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας. Κάθε χώρα πρέπει να επιλέγει το πεδίο στο οποίο μπορεί να διασφαλίσει την οικονομική της ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική της συνοχή και υπόσταση. Χωρίς κοινωνική συνοχή και εργασιακή ειρήνη καταργείται, με άλλα λόγια, το βασικό πλεονέκτημα κάθε ευρωπαϊκής οικονομίας που είναι η θεσμική, πολιτική και κοινωνική σταθερότητα στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο. Και αυτό είμαι βέβαιος ότι γίνεται αντιληπτό από τον κόσμο των επιχειρήσεων και ιδίως από τους εκπροσώπους του που έχουν πραγματική αίσθηση της επιχειρηματικότητας. Βασικό άλλωστε στοιχείο της επιχειρηματικότητας, ιδίως στα θέματα αυτά, είναι η ικανότητα ορθής και διορατικής πολιτικής θέωσης των πραγμάτων.

Χωρίς συνεπώς το κατάλληλο κοινωνικό και εργασιακό κλίμα, μία οικονομία δεν μπορεί να επιδιώξει σοβαρά υψηλούς στόχους σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της που προφανώς δεν εξαρτάται από έναν μόνο παράγοντα, το κόστος εργασίας, αλλά από πλήθος συνδυαζομένων παραγόντων, οι πιο κρίσιμοι από τους οποίους είναι πολιτικού χαρακτήρα.

γ. Κατά μείζονα λόγο **ως μεταρρύθμιση δεν μπορεί να θεωρηθεί απλώς μία διαδικασία ιδιωτικοποίησης** των δημοσίων επιχειρήσεων ή μάλλον του ελέγχου τους μεταβίβασης των συμμετοχών του δημοσίου στο κεφαλαίο των ανωνύμων εταιρειών που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο του. Από μόνα τους αυτά σημαίνουν ελάχιστα πράγματα για τα μη φορολογικά έσοδα μίας χρονιάς και για τη μείωση του δημοσίου χρέους, ενώ μπορεί ορισμένες φορές να οδηγούν σε κοινωνικές συγκρούσεις και στρεβλώσεις της λειτουργίας χρησίων τομέων της οικονομίας. Αυτοί οι στόχοι χωρίς διασφάλιση της ποιότητας και της προσβασιμότητας των υπηρεσιών αυτών στους πολίτες δεν έχουν κανένα κοινωνικό νόημα.

δ. Αντίθετα, συγκροτημένη μεταρρυθμιστική πολιτική είναι μία πολιτική που θέτει και μετρά στους στόχους της που πρέπει να είναι: Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η ενίσχυση της εθνικής ανταγωνιστικότητας, η ενίσχυση της θέσης της χώρας στα διεθνή οικονομικά συμφραζόμενα, η μείωση των τιμών αγαθών και υπηρεσιών, η πραγματοποίηση νέων επενδύσεων, η καλύτερη εξυπηρέτηση των καταναλωτών, η διασφάλιση της επάρκειας και της ποιότητας των αναγκαίων υπηρεσιών και βέβαια η διασφάλιση της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής.

Είναι βεβαίως προφανές ότι όταν υπάρχει κοινοτική υποχρέωση απελευθέρωσης αγορών ή επαγγελμάτων, όπως και εφαρμογής κοινωνικού χαρακτήρα εγγυήσεων (υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, ισότητα ανδρών και γυναικών, προστασία του περιβάλλοντος κ.ο.κ.), αυτό πρέπει να γίνεται με συνέπεια και ταχύτητα. Εφόσον δε οι σχετικές οδηγίες επιτρέπουν εθνικές επιλογές, αυτές πρέπει να προσιδιάζουν πάντα στις ιδιομορφίες της ελληνικής παραγωγικής δομής.

Η ταύτιση συνεπώς της μεταρρυθμιστικής πολιτικής με μία πολιτική απορρύθμισης της αγοράς εργασίας και μείωσης των αποδοχών των εργαζομένων ή με μία πολιτική αποκρατικοποιήσεων, ο απολογισμός της οποίας περιλαμβάνει μόνο τα μη φορολογικά έσοδα που προκύπτουν από την διάθεση περιουσιακών στοιχείων του δημοσίου, είναι μία δημοσιονομική και μακροοικονομική φενάκη και όχι μία πραγματική πολιτική μεταρρυθμίσεων που ανταποκρίνεται σε όλη τη δέσμη κριτηρίων που καταγράψαμε μόλις προηγουμένως. Η διάθεση π.χ. των μετοχών του δημοσίου στον ΟΠΑΠ δεν μπορεί να έχει την ίδια σημασία που έχει μία αλλαγή στο χάρτη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η μείωση της συμμετοχής του δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο του ΟΤΕ δεν μπορεί να έχει ίδια σημασία με την ανάπτυξη μιας νέας ανταγωνιστικής αγοράς τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μέσω ασυρμάτων ευρυζωνικών δικτύων.

Κατά την ίδια λογική η **προώθηση συγχρηματοδοτούμενων έργων** μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα μπορεί να έχει σημασία -υπό όρους και προϋποθέσεις που δεν καλύπτει ο ισχύων σήμερα νόμος- για την συμπλήρωση και την ανανέωση σημαντικών υποδομών, κυρίως του κοινωνικού κράτους. Εξίσου όμως κρίσιμη

μπορεί να είναι η μετατροπή ενός έργου που έχει αρχικά σχεδιαστεί ως συγχρηματοδοτούμενο σε κλασικό δημόσιο έργο, προκειμένου αυτό να πραγματοποιηθεί για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες μιας μεγάλης περιοχής, όπως συνέβη π.χ. με το μετρό της Θεσσαλονίκης.

Μεταρρυθμιστική πολιτική δεν είναι συνεπώς ούτε ο φορμαλισμός, ούτε η εμμονή σε ιδεοληπτικούς συμβολισμούς πίσω από τους οποίους κρύβεται ένας νεοφιλελεύθερος οίστρος με τις κοινωνικές ανισότητες που αυτός επιφέρει, αλλά η σαφής πολιτική στοχοθέτηση και ο διαρκής έλεγχος του κοινωνικού και αναπτυξιακού αποτελέσματος. Η ύπαρξη ενός συνολικού αναπτυξιακού σχεδιασμού με όλες τις αναγκαίες περιφερειακές και κοινωνικές ισορροπίες είναι άρα θεμελιώδης προϋπόθεση για την εφαρμογή μιας πραγματικής πολιτικής μεταρρυθμίσεων.

Ε. Μια συνολική πολιτική για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, για τον τουρισμό, για την «τρίτογενοποίηση» του πρωτογενούς τομέα και κυρίως μία συνολική αντίληψη για το αναπτυξιακό κοινωνικό κράτος είναι ουσιαστικά στοιχεία μιας μεταρρυθμιστικής πολιτικής, στοιχεία πολύ πιο κρίσιμα από το ερώτημα για το ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου του ΟΤΕ που θα κατέχει το ελληνικό δημόσιο. Με τη σειρά του, το ποσοστό συμμετοχής του δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο του ΟΤΕ είναι διαφορετικής τάξης ζήτημα από το ποσοστό συμμετοχής του δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο της ΔΕΗ, της ΔΕΠΑ, της ΕΥΔΑΠ, ή της ΕΥΑΘ.

- Μπορούμε συνεπώς να συνοψίσουμε λέγοντας ότι **μία πολιτική μεταρρυθμίσεων αφορά πρωτίστως τη θεσμική συγκρότηση του κράτους**, τη δημόσια διοίκηση και την αποκέντρωση και την τοπική αυτοδιοίκηση, τη λειτουργία της δικαιοσύνης, των ανεξαρτήτων αρχών, των ελεγκτικών οργάνων και μηχανισμών.
- **Αφορά πρωτίστως** την ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος και γενικότερα όλων των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που παρέχονται στην Ελλάδα.
- **Αφορά πρωτίστως** την ποιότητα, την συστηματοποίηση και την κωδικοποίηση της νομοθεσίας, την θεσμική υποστήριξη του εθνικού και των περιφερειακών μοντέλων ανάπτυξης και όλων των επενδυτικών προγραμμάτων που συνδέονται με το μοντέλο αυτό.
- **Αφορά πρωτίστως** την ολοκλήρωση, τον εκσυγχρονισμό και την αποτελεσματική λειτουργία των μεγάλων συστημάτων του αναπτυξιακού κοινωνικού κράτους, του δημοσίου συστήματος υγείας, του δημοσίου κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, του δημοσίου συστήματος πρόνοιας, κοινωνικής βοήθειας και αλληλεγγύης.
- **Αφορά πρωτίστως** την επένδυση στην κοινωνία της γνώσης, την έρευνα και την καινοτομία, το διανοητικό κεφάλαιο και το ανθρώπινο δυναμικό, την αύξηση της απασχόλησης με στόχο πάντα την πλήρη απασχόληση.
- **Αφορά πρωτίστως** την εξαφάνιση της απόλυτης και τη μείωση της σχετικής φτώχειας, την διασφάλιση ενός εγγυημένου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για όλους και ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος για κάθε νοικοκυριό που υπερκαλύπτει τα κενά και τις αντιφάσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος (ελάχιστη εθνική σύνταξη) και του συστήματος ασφάλισης της ανεργίας.
- **Αφορά πρωτίστως** την ενίσχυση του ρόλου και της ευθύνης των κοινωνικών εταίρων και την ανάδειξη της σημασίας των συλλογικών συμβάσεων και συμφωνιών με στόχο τη σύναψη μίας μεγάλης εθνικής, κοινωνικής αναπτυξιακής συμφωνίας.
- **Αφορά πρωτίστως** τη δραστική απλούστευση και την αναπτυξιακή και κοινωνική εκλογίκευση του φορολογικού συστήματος που είναι η καρδιά της αναδιανεμητικής λειτουργίας ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους δικαίου.
- **Μία πολιτική μεταρρυθμίσεων αφορά βεβαίως** και την απελευθέρωση και την ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών, την κατάργηση αγκυλώσεων, την καταπολέμηση των εναρμονισμένων πρακτικών, του αθέμιτου ανταγωνισμού, της φοροδιαφυγής και της εισφοροδιαφυγής, της αδήλωτης και μαύρης εργασίας.
- Μια συγκροτημένη μεταρρυθμιστική πολιτική περιλαμβάνει φυσικά και σοβαρές παρεμβάσεις στο ιδιοκτησιακό καθεστώς ορισμένων δημοσίων επιχειρήσεων, τη διευθέτηση του χαρτοφυλακίου του δημοσίου, την κατάργηση των δικονομικών και άλλων προνομίων του δημοσίου ή άλλων δημοσίων φορέων, με βάση τα κριτήρια και τις αποχρώσεις που ήδη αναφέρθηκαν και με δεδομένες πάντα τις υποχρεώσεις εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας.

- Τελικό και ύστατο κριτήριο όλων αυτών των πολιτικών είναι η ικανοποίηση των πολιτών και η στήριξη της κοινωνίας. **Μεταρρύθμιση, με άλλα λόγια, είναι αυτό που τελικά προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και επένδυσης, περισσότερες θέσεις εργασίας, καλύτερες και φθηνότερες υπηρεσίες στους πολίτες.** Αυτό που τους φέρεται με μεγαλύτερο σεβασμό και που τους επιτρέπει να νοιώθουν πιο ασφαλείς και πιο αξιοπρεπείς στην καθημερινή τους ζωή και κυρίως όταν βρίσκονται μπροστά σε οριακές και κρίσιμες καταστάσεις λόγω ηλικίας, υγείας, αδυναμίας ανεύρεσης εργασίας, εισοδηματικής ανεπάρκειας, αλλαγής επαγγελματικού προσανατολισμού, προώθησης ενός επιχειρηματικού σχεδίου ή ενός σχεδίου σπουδών και ζωής για τους νέους ανθρώπους.
- Η μεταρρύθμιση στη δική μας αντίληψη δεν είναι συνεπώς ούτε ιδεολογικό φετίχ, ούτε δημοσιονομική καταγραφή, ούτε απλώς μία μακροοικονομική επιδίωξη, αλλά **συγκεκριμένο και από κοινωνικό αποτέλεσμα** που εξειδικεύεται και εξατομικεύεται και έτσι μόνο γίνεται αντιληπτό, αποδεκτό και υποστηρίξιμο από τους πολίτες.-

---

Σχόλια:
